

MASARYKOVA UNIVERZITA

PBSNPB2:

Úvodní informace o předmětu Vymezení nestátního neziskového sektoru Historie neziskového sektoru v ČR

Jakub Pejcal

jakubpejcal@mail.muni.cz

ESF MU, Katedra veřejné ekonomie (kancelář č. 416)

Centrum pro výzkum neziskového sektoru

<http://cvns.econ.muni.cz/>

<https://www.facebook.com/CVNS>

OBSAH PŘEDNÁŠKY

- ❑ různé pohledy na neziskový sektor
- ❑ svoboda sdružování a její důležitost?

- ❑ ekonomické pojetí - národní hospodářství a neziskové organizace
- ❑ reprezentace sektorů v ČR
- ❑ charakteristické znaky nestátních neziskových organizací

- ❑ ekonomické přístupy k nestátním neziskovým organizacím
  - ❑ Teorie tržních a vládních selhání
  - ❑ Teorie informační asymetrie
  - ❑ Teorie státu blahobytu
  - ❑ Teorie vzájemné závislosti
  - ❑ Teorie společenských zdrojů

RŮZNÉ POHLEDY NA NEZISKOVÝ SEKTOR

- ❑ Politologický pohled:
  - ❑ realizace práva občanů na svobodné sdružování
  - ❑ možnost participace na moci a řízení státu

- ❑ Sociologický pohled:
  - ❑ prostor pro seberealizaci jedince
  - ❑ společenský rozměr – organizace nahrazují „rodové vazby“

- ❑ Ekonomický pohled:
  - ❑ efektivnost, trh, vstupy a výstupy

PROČ JE DŮLEŽITÁ SVOBODA SDRUŽOVÁNÍ? I.

- ❑ jedna ze základních svobod demokratického státu
- ❑ opodstatnění můžeme nacházet:
  - ❑ vyrovnávací závaží principu demokracie (legislativa není vše),
  - ❑ forma účasti na moci (předávání moci - subsidiarita),
  - ❑ podpora většiny ostatních svobod (bez sdružení nelze některé svobody vykonávat – redakce tisku, náboženská společnost...),
  - ❑ faktor společenských novot (stát reaguje se zpožděním),
  - ❑ faktor výchovy občanů (školy občanské uvědomělosti),
  - ❑ prostředek obrany a podpory (řeší problémy).

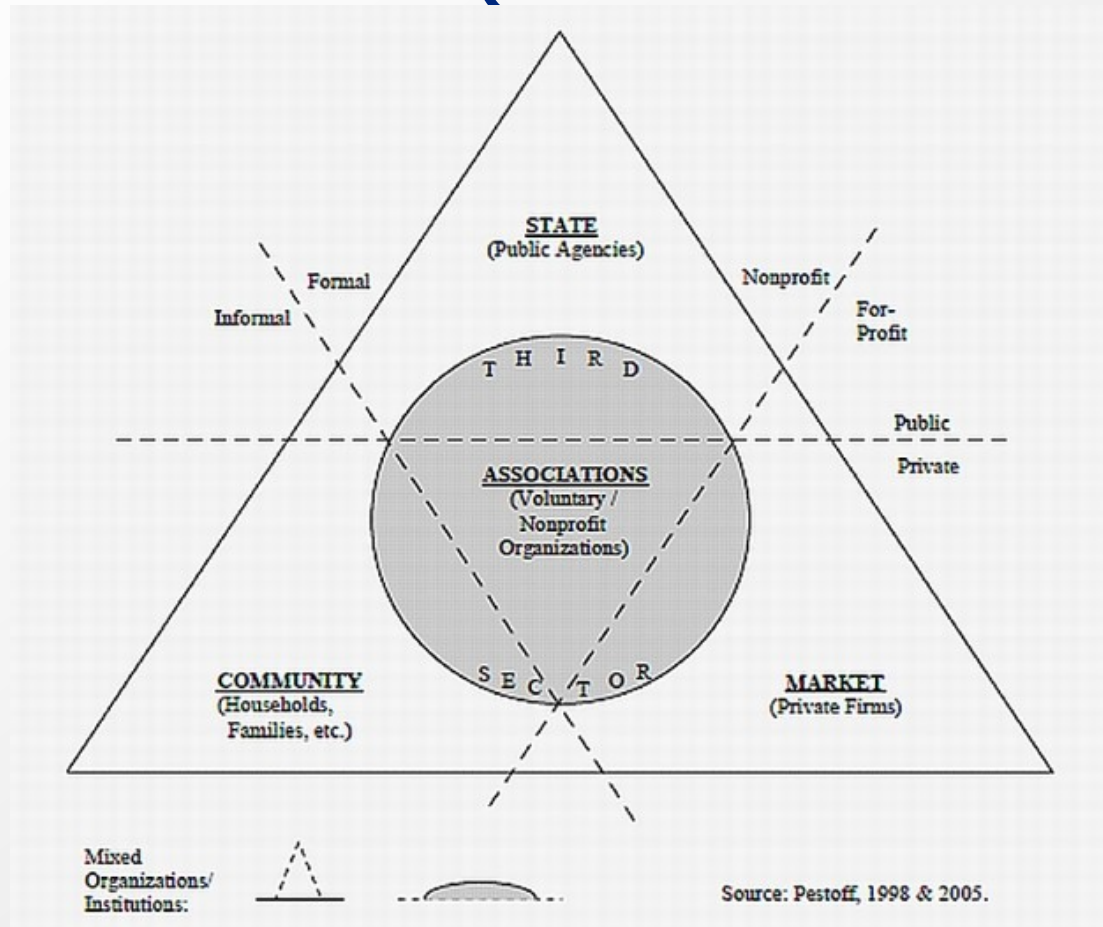
PROČ JE DŮLEŽITÁ SVOBODA SDRUŽOVÁNÍ? II.

- brzdy svobody sdružování:
  - konkurence vůči vládnoucí moci (politické strany, církve, odbory...),
  - riziko dát „do hry“ demokratické svobody (hranice lidských práv),
  - obava státní moci z růstu nezcizitelného majetku soukromých neziskových organizací (majetek má sloužit účelu, pro který byla organizace založena),
  - riziko zkosnatění organizace (byrokratizace),
  - triumf zájmů jednotlivců nad zájmy obecnými (zpronevěření se).

A TEĎ UŽ JENOM Z EKONOMICKÉHO SOUDKU... NÁRODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ A NNS

- ❑ Národní hospodářství
  - ❑ co to je a z čeho se skládá?

- ❑ Pestoffův trojúhelník
  - ❑ nástroj pro snadné vymezení nestátního neziskového sektoru (NNS)
  - ❑ kritéria financování, vlastnictví, formalizace
  - ❑ vymezuje: veřejný sektor, soukromý sektor (trh), domácnosti a NNS
  - ❑ smíšené (soukromá střední škola) a hraniční (penzijní fond) organizace

- ❑ NNS: ta část národního hospodářství, jejíž cílovou funkcí není zisk... ale přímý užitek

EKONOMICKÉ POJETÍ (PESTOFFŮV TROJÚHELNÍK)

Pestoff, V.A.: Reforming social services in central and eastern Europe an eleven nation overview, Gryf, Poland, Cracow, 1995

REPREZENTACE SEKTORŮ V ČR

- ❑ veřejné organizace (z politického rozhodnutí): příspěvkové organizace, státní podniky

- ❑ nestátní ziskové organizace (ekonomické rozhodnutí): obchodní společnosti, živnostníci

- ❑ NNS (dobrovolné rozhodnutí): spolky, obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fondy, ústavy, církevní organizace
  - ❑ NNO dle charakteru globálního poslání:
    - ❑ organizace vzájemně prospěšné (členské potřeby)
    - ❑ organizace veřejně prospěšné (služby pro veřejnost)

CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ (NNO)

- ❑ Strukturálně-operacionální definice (Salomon a Anheier, 2011)
  - ❑ organizovanost (organized),
  - ❑ soukromé vlastnictví (private),
  - ❑ nerozdělování vytvořeného zisku mezi „vlastníky“ (non-profit),
  - ❑ samosprávné řízení a nezávislost (self-governing),
  - ❑ dobrovolné zapojení (voluntary).

EKONOMICKÉ PŘÍSTUPY K NNO

- jednofaktorové teorie
  - Teorie tržních a vládních selhání
  - Teorie informační asymetrie
  - Teorie státu blahobytu
  - Teorie vzájemné závislosti

- vícefaktorová teorie
  - Teorie společenských zdrojů

- ostatní... (raději si nemotat hlavu...)

TEORIE TRŽNÍCH A VLÁDNÍCH SELHÁNÍ

- ❑ z originálu: Government Failure (resp. Market Failure) Theory
- ❑ existují „veřejné statky“, které nemůže poskytovat trh
  - => veřejné statky poskytuje stát
  - => stát nedokáže uspokojit veškeré potřeby (volič medián)
  - => státem neuspokojené potřeby uspokojí NNS
- ❑ co může být důvodem „selhání“ trhu? (makro-mikro-mimo)
- ❑ napadá Vás nějaký příklad „veřejných statků“?

TEORIE INFORMAČNÍ ASYMETRIE

- ❑ z originálu: Contract Failure (resp. Informational Assymetry) Theory
- ❑ spotřebitelé nemají dostatek kvalitních informací pro rozhodnutí
  - => nevěří tržním subjektům
  - => důvěryhodným subjektem jsou NNO
- ❑ co mohou být důvody informační asymetrie?
- ❑ jak lze posílit důvěru? (kontrola)
- ❑ proč jsou NNO důvěryhodným subjektem?

TEORIE STÁTU BLAHOBYTU

- ❑ z originálu: Welfare State Theory

- ❑ NNS v oblasti řešení sociálních problémů patří minulosti
  - => úlohu přebírá zdokonalující se trh a odpovědnější stát
  - => NNS je v roli reziduálního činitele, který doplňuje komplex služeb

- ❑ odpovídá teorii a praxi v ČR?

TEORIE VZÁJEMNÉ ZÁVISLOSTI

- ❑ z originálu: Interdependence Theory

- ❑ stát a NNS se navzájem potřebují
  - => NNS najde problém rychleji jak stát a začne reagovat
  - => stát následně přebírá udržení celé služby (selhání NNS)
  - => NNS hledá nové problémy

- ❑ důvody selhávání NNS?
  - ❑ filantropická nedostatečnost (nedostatek zdrojů, černé pasažérství...)
  - ❑ filantropický paternalismus („nabídka určuje poptávku“)
  - ❑ filantropický amaterismus (nedostatečná kvalifikace a odbornost)
  - ❑ filantropický partikularismus (neschopnost pokrýt všechny potřeby)

❑ napadají Vás nějaké příklady selhání?

TEORIE SPOLEČENSKÝCH ZDROJŮ

- ❑ z originálu: Social Origins Theory

- ❑ nevysvětluje proč je NNS důležitý, spíše nastiňuje jeho možné podoby na základě hledisek:
  - ❑ úroveň vládních výdajů
  - ❑ rozsah neziskového sektoru

- ❑ rozlišuje tyto modely fungování neziskových režimů:
  - ❑ liberální model (nízká podpora, velký sektor)
  - ❑ sociálně-demokratický model (vysoká podpora, malý sektor)
  - ❑ korporativistický model (vysoká podpora, velký sektor)
  - ❑ etatistický model (nízká podpora, malý sektor)

(1: USA, UK, 2: Itálie, Švédsko, 3: Německo, Francie, 4: Japonsko)

DOPORUČENÁ LITERATURA

- Základní literatura:
  - REKTOŘÍK, Jaroslav. 2010.
  - HYÁNEK, Vladimír. *Ekonomika neziskových organizací*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 96 s. ISBN 8021035013.

- Pro náročnější:
  - HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta, 2011, 131 s. ISBN 9788021056510.